Gemeente Montfoort

RAADSVOORSTEL
ter besluitvorming in de raad

Zaaknummer	371284	Datum Raadsvergadering	16 december 2024
Onderwerp	Opstellen soortenmanagementplan (SMP)	Datum Commissievergadering	2 december 2024
Portefeuillehouder	Wethouder W. van Wikselaar		
Raadscommissie	Ruimte		

Voorstel

1. In te stemmen met het opstellen van een soortenmanagementplan voor de woonkernen Montfoort en Linschoten;
2. Hiervoor beschikbaar te stellen een éénmalig budget ter hoogte van € 130.000,-;
3. Een bedrag van € 65.000,- te dekken door subsidie;
4. De overige € 65.000 eenmalig te onttrekken aan de algemene reserve, en de begroting dienovereenkomstig te wijzigen.

Kernboodschap

Voorgesteld wordt om een soortenmanagementplan voor gebouwgebonden diersoorten op te laten stellen voor de woonkernen Montfoort en Linschoten, waardoor de energietransitie en verduurzaming van het bebouwd gebied wordt versneld en waarmee bewoners worden ontzorgd.

Bijlage(n)

Bijlage 1: Natuurvriendelijk isoleren van particuliere woningen onder het pre-SMP
Bijlage 2: Handleiding Opstellen SMP en gebiedsgerichte ontheffingsaanvraag

Aanleiding

De gemeente Montfoort heeft, net als alle andere gemeenten in Nederland, een verduurzamingsopgave. In 2030 moeten we 20% van het aardgasgebruik in onze gemeente besparen. Dit is vastgelegd in de Transitievisie Warmte (hierna: TVW, vastgesteld in april 2024). Om dit te bereiken wordt de komende jaren ingezet op het verduurzamen van woningen door isolatie, renovatie, sloop en (nieuw-) bouw. De Omgevingswet (voorheen Wet natuurbescherming) zorgt echter voor belemmeringen bij deze werkzaamheden.

Dergelijke werkzaamheden kunnen een negatief effect hebben op gebouwgebonden beschermde diersoorten, zoals vogels en vleermuizen. In het kader van de zorgplicht onder de Omgevingswet is het is daarom noodzakelijk om ecologisch onderzoek uit te voeren voorafgaand aan de werkzaamheden. Indien geconcludeerd kan worden dat er mogelijk beschermde diersoorten voorkomen, is aanvullend onderzoek noodzakelijk. Niet alleen is hier veel tijd mee gemoeid, ook leidt dit tot onevenredig hoge kosten voor particulieren. Het is daarom niet aantrekkelijk voor particulieren om hun woning verder te verduurzamen. Hierdoor vertraagt de energietransitie en verduurzaming van het bebouwd gebied.

In de praktijk worden dit soort werkzaamheden vaak zonder vergunning uitgevoerd, wat voor een risico op boetes zorgt.

Een soortenmanagementplan (hierna: SMP) kan uitkomst bieden. Door middel van een gebiedsdekkend ecologisch onderzoek worden de gebouwgebonden diersoorten (vogels en vleermuizen) binnen de gemeente in kaart gebracht. Daarnaast wordt een compensatieplan opgesteld om de aanwezigheid en instandhouding van deze soorten binnen de gemeente te stimuleren. Op basis hiervan kunnen we als gemeente één gebiedsgerichte ontheffing aanvragen bij de provincie voor een periode van 10 jaar. Individuele inwoners, ondernemers en ontwikkelaars kunnen op basis hiervan een ontheffing aanvragen bij de gemeente waarmee de onderzoeksplicht vervalt.

Vooruitlopend op het SMP, kunnen Utrechtse gemeenten die starten met het SMP-traject direct een pre-SMP laten opstellen. Op basis van een modelmatige analyse, gericht op het beschermen van vleermuizen en broedvogels, kan een tijdelijke ontheffing van de natuurvergunningsplicht worden aangevraagd. Hiermee kan direct worden gestart met het isoleren van de eerste woningen.

Gewenst resultaat

- Het verkrijgen van een gebiedsgerichte ontheffing voor een periode van 10 jaar;
- Het ontzorgen van particulieren bij het isoleren van hun woning;
- Vooruitlopend op het SMP, het aanvragen van een gebiedsgerichte ontheffing pre-SMP waarmee gefaseerd gestart kan worden met het verduurzamen van grondgebonden particuliere woningen;
- Het verkrijgen van inzicht in de populaties van beschermde diersoorten en mogelijkheden voor bescherming.

Argumenten / Toelichting

1. Hiermee geven we uitvoering aan vastgesteld beleid

In de Omgevingsvisie (2021) is benoemd dat we aansluiten bij de aanpak 'Biodiversiteit in Stad en Dorp'. Deze aanpak richt zich op het vergroenen van de gebouwde omgeving. Hiermee wordt bijgedragen aan versterking van de stedelijke biodiversiteit en het betrekken van inwoners bij vergroenen. De aanpak bestaat uit drie onderdelen:

1. Natuurinclusief Bouwen;
2. Groene Wijken;
3. Opstellen soortenmanagementplan.

De eerste twee onderdelen komen o.a. tot uiting in het programma Groen Groeit Mee en het ondertekenen van het convenant Duurzame Woningbouw. Het opstellen van een SMP is het laatste onderdeel van deze aanpak waar we als gemeente nog mee aan de slag moeten.

2. Bewoners worden hiermee ontzorgd

Met het opstellen van een SMP en het aanvragen van een gebiedsgerichte ontheffing, geldt niet langer een losse onderzoeks- en ontheffingsplicht bij isolatie, renovatie, sloop of (ver-)bouw. Dit bespaart veel tijd en geld. Op dit moment moeten 1.751 woningen worden geïsoleerd om in 2030 te voldoen aan onze gemeentelijke bespaardoelen (TVW).
De kosten voor het aanvragen van een ontheffing in de reguliere procedure, waarvoor tevens een Activiteitenplan door een ecoloog opgesteld dient te worden, zijn gemiddeld € 1.500,- per woning, zie bijlage 1. De totale kosten voor inwoners komen daarmee uit op ruim € 2,6 miljoen tot 2030. Deze kosten staan daarmee niet in verhouding tot de eenmalige investering van €65.000,- die wij als gemeente kwijt zijn voor het opstellen van een SMP.

3. Een SMP biedt een oplossing voor het versnellen van de energietransitie en de verduurzaming van het bebouwd gebied.
Bij renovatie, isolatie, sloop, aanleg van woonwijken en bedrijventerreinen moeten we rekening houden met de Omgevingswet (flora- en fauna activiteit). Deze wet verbiedt het doden en verwonden van beschermde soorten en het wegnemen van hun verblijfplaatsen. In de gebouwde omgeving betreft dit vooral vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen. Op basis van deze wet moet eerst uitgebreid ecologisch onderzoek naar de aanwezigheid van deze soorten worden uitgevoerd. Dit vraagt bovendien om een zorgvuldige planning aangezien dit voor veel soorten alleen in de warmere maanden van het jaar kan.

Dergelijke ecologische onderzoeken zijn intensief en daardoor prijzig. Indien uit het onderzoek blijkt dat de genoemde soorten aanwezig zijn, moet een ontheffingsprocedure worden gestart. Of daadwerkelijk een ontheffing wordt verleend hangt af van de aangetroffen soorten en voorgestelde maatregelen. De aanvrager dient voorzorgsmaatregelen te treffen en de weggenomen verblijfplaats(en) op een andere plek te compenseren. Deze eisen gelden voor elke ruimtelijke ingreep en iedere partij. Voor zowel grotere projecten van ontwikkelaars, woningcorporaties en gemeenten, als particulieren die hun huis willen isoleren of een dakkapel willen plaatsen. Dit kost een hoop tijd en geld en kan, zeker met het oog op de gewenste versnelling van de woningbouw en energietransitie, slimmer.

Met een SMP kan een gebiedsgerichte ontheffing voor een periode van maximaal 10 jaar worden aangevraagd. Als gemeente vragen we voor alle mogelijke ruimtelijke ingrepen één ontheffing aan bij de provincie. Dit gebeurt op basis van een grootschalig, gemeentebreed ecologisch onderzoek. Deze ontheffing is dus niet projectgericht, maar gebiedsgericht. De provincie verleent één gebiedsgerichte ontheffing voor een periode van 10 jaar. Hiermee vervalt de onderzoeks- en ontheffingsplicht voor alle losse projecten. In het kader van het opstellen van het SMP worden immers alle verblijfplaatsen in kaart gebracht. Om te komen tot een SMP wordt gewerkt volgens de methodiek van de provincie Utrecht (bijlage 2).

Uitvoering met betrekking tot isolatie vertraagt nu door het ontbreken van een SMP. Met een gebiedsgerichte ontheffing kunnen we collectieve inkoopacties opzetten. Acties vanuit Nationaal Isolatieprogramma (NIP) worden bovendien ondersteund over de volle isolatie-breedte met een mogelijk SMP. Zo kunnen we verder uitvoering geven aan de TVM.

4. Zodra begonnen wordt met een SMP, mag gestart worden met werken volgens een pre-SMP.
Aangezien het opstellen van een SMP tot twee jaar kan duren, is het mogelijk om als gemeente een tijdelijke gebiedsgerichte ontheffing aan te vragen, een pre-MP. Deze ontheffing kan direct worden ingezet bij werkzaamheden met betrekking tot isolatie, zolang er wordt gestart met het ecologisch onderzoek. Inwoners kunnen ontheffing aanvragen op basis van een pre-SMP.
De pre-SMP ontheffing betreft uitsluitend grondgebonden woningen in particulier eigendom en is geldig voor een periode van twee jaar opgedeeld in twee fases. In de eerste fase mag maximaal 10% per CBS-buurt worden verduurzaamd. Dit duurt totdat onderzoek naar grotere kolonies van gebouwgebonden soorten is afgerond. In de tweede fase mag nog eens 20% per CBS-buurt worden verduurzaamd. Het pre-SMP geldt voor de volgende type werkzaamheden:

- Spouwmuurisolatie;
- Binnendakisolatie;
- Buitendakisolatie;
- Isoleren van borstweringen;
- Het aanbrengen van isolatiewanden aan de binnen- en buitenzijde van de muur;
- Het plaatsen van zonnepanelen.

Kanttekeningen en alternatieven
In mei 2024 hebben het Rijk en provincies afspraken gemaakt over een landelijke transitie naar Natuurvriendelijk Isoleren, waarbij elke gemeente in Nederland aan de slag is of gaat met een SMP. Het Rijk stelt hiervoor middelen beschikbaar.
Eén van de zorgen hierin is het tekort aan ecologen. Er zijn een beperkt aantal ecologische adviesbureaus die een SMP kunnen en willen opstellen. Met de landelijke transitie naar Natuurvriendelijk Isoleren is de verwachting dat het uitvragen toeneemt. Hierdoor worden ook de kosten voor het opstellen van een SMP hoger. De gemeente is er daarom bij gebaat om op korte termijn te starten met een SMP. Het gevolg zou anders zijn dat noodzakelijke woningbouw en verduurzaming stil komt te liggen.

Het opstellen van een SMP kost veel tijd en geld omdat de biodiversiteit volledig in kaart moet worden gebracht. In het kader van de huidige ontwikkelingen in het buitengebied (landbouwtransitie, VAB-beleid) is overwogen om het buitengebied ook mee te nemen in het SMP. De SMP-methodiek is echter niet geschikt voor het buitengebied. Hiervoor zou een andere onderzoeksmethode gehanteerd moeten worden, wat leidt tot een meerjaren onderzoek en aanzienlijk hogere kosten. Bovendien is er in het buitengebied een grote kans op aanwezigheid van strikt beschermde soorten. De provincie staat daarmee niet toe dat een SMP-vergunning voor het volledige buitengebied kan worden afgegeven. Om deze redenen wordt voorgesteld om het SMP te richten op alleen de woonkernen Montfoort en Linschoten.

Financiën
De totale kosten voor het opstellen van een SMP voor Montfoort, inclusief de benodigde onderzoeken en het aanvragen van een pre-SMP liggen rond de € 130.000,- excl. BTW. De kosten voor de gemeente zullen echter lager zijn. De provincie Utrecht stelt vanuit de afdelingen Ecologie en Energie een subsidie beschikbaar voor het opstellen van een SMP tot max. van 50% van de kosten. De eigen bijdrage komt daarmee uit op € 65.000,-.
In de begroting is echter geen rekening gehouden met deze kosten. Voorgesteld wordt om éénmalig € 130.000 budget beschikbaar te stellen, en hiervan € 65.000,- te dekken door bovengenoemde subsidie en door een éénmalige onttrekking van € 65.000,- aan de algemene reserve, en de begroting dienovereenkomstig te wijzigen. Aanvullend hierop wordt verkend of er mogelijke instrumenten zijn die kunnen worden ingezet om deze onttrekking aan de Algemene Reserve terug te verdienen. Over de uitkomsten hiervan zal de raad worden geïnformeerd middels een raadsinformatiebrief.

<u>Kanttekening</u>
Het ontwikkelen en of inzetten van instrumenten dienen in verhouding te staan tot de (kosten) van ambtelijke inzet. Vanuit de ambtelijke organisatie bestaat twijfel over de haalbaarheid en wenselijkheid hiervan. Het creëert rechtsongelijkheid en kan worden gezien als een dwangmiddel om deel te nemen aan de isolatiecampagne (MCO) omdat in dit programma de te verkennen instrumenten niet kunnen worden opgenomen.

Naast de kosten voor het uitvoeren van ecologisch onderzoek en opstellen van een SMP, zullen er kosten volgen voor monitoring en ecologische maatregelen. Deze kosten zijn lastig in te schatten omdat ze afhankelijk zijn van de uitkomst van het onderzoek en de maatregelen. Deze kosten zijn in ieder geval aanzienlijk lager dan de opstartkosten. Vanuit provincie en Rijk komt hiervoor een Specifieke uitkering (SPUK) beschikbaar waarmee maatregelen en monitoring (deels) gefinancierd kan worden. Nog niet bekend is hoeveel deze SPUK zal bijdragen voor monitoring en ecologische maatregelen.

Juridische gevolgen
Als gemeente worden we ontheffinghouder en kunnen we inwoners, ondernemers, corporaties en ontwikkelaars gebruik laten maken van deze ontheffing. Aan de ontheffing zijn echter voorwaarden en kosten verbonden, zoals het (laten) ophangen van nestkasten en monitoring. Elke 5 jaar moet een monitoringsrappor-

tage worden opgeleverd van de soorten ontwikkeling. Onduidelijk is de inzet en de middelen die daarmee gemoeid zijn.

De Omgevingsdienst regio Utrecht (ODRU) is toezichthouder op het naleven van ontheffingsvoorschriften. Als een gemeente haar verplichtingen (denk aan monitoringsrapportages) niet nakomt, dan kan de ODRU hierop handhaven. Wanneer andere gebruikers van de ontheffing, zoals particulieren of woningcorporaties, de voorschriften overtreden, dan zijn deze in eerste instantie zelf aansprakelijk, en niet de gemeente. Ook bij overtredingen buiten de gebiedsontheffing om is en blijft de overtreder zelf aansprakelijk.

Planning en aanpak
Na besluitvorming wordt het opstellen van het plan via een aanbesteding belegd bij een ecologisch adviesbureau. Tegelijkertijd wordt in overleg met de provincie gestart met het opstellen van een pre-SMP. De pre-SMP ontheffing verplicht gemeente om vooruitlopend op het ecologisch onderzoek alvast enkele vleermuisonderkomens te plaatsen. De planning en aanpak dient nader uitgewerkt te worden met een ecologisch adviesbureau en de provincie. Streven is om in het voorjaar van 2025 te starten met het ecologisch onderzoek.

Communicatie / Participatie
Voor het tot stand komen van een SMP wordt een interne projectgroep opgezet, met in ieder geval de volgende disciplines: Duurzaamheid (energie, klimaat, circulair), VTH, Ruimtelijke Ordening, Groen en Communicatie. Ook zullen diverse externe stakeholders worden betrokken, bijvoorbeeld Platform Duurzaam Montfoort. Voor het begeleiden van deze bijeenkomsten is externe ondersteuning benodigd.

Er zal brede communicatie plaatsvinden dat er wordt gewerkt aan een SMP, een pre-SMP en wat dit betekent voor bewoners. De pre-SMP ontheffing verplicht de gemeente enkele vleermuisonderkomens te plaatsen. Dit gebeurt bij voorkeur op gemeentelijk vastgoed, maar er moet ook een oproep aan bewoners worden gedaan. Daarnaast moeten bewoners die willen isoleren, worden gewezen op de eisen voor Natuurvriendelijk Isoleren. Inmiddels is een groot aantal bedrijven hiervoor gecertificeerd. Onderdeel van het SMP is het opstellen van een communicatieplan, waarmee het SMP (en juridische gevolgen) onder de aandacht worden gebracht.

Relatie met duurzaamheid / Maatschappelijk verantwoord ondernemen
Het opstellen van een SMP biedt een oplossing voor het versnellen van de energietransitie en de verduurzaming van het bebouwd gebied. Inwoners worden ontzorgd, doordat kosten en tijd worden bespaard. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de Transitievisie Warmte.

Toets inclusiviteit
Niet van toepassing.

Montfoort, 12 november 2024

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN MONTFOORT,

de secretaris,	de burgemeester,
M.H. van der Veer	mr. P.J. van Hartskamp-de Jong

Gemeente Montfoort

RAADSBESLUIT

In de openbare vergadering van 16 december 2024 heeft de gemeenteraad besloten:

1. In te stemmen met het opstellen van een soortenmanagementplan voor de woonkernen Montfoort en Linschoten;
2. Hiervoor beschikbaar te stellen een éénmalig budget ter hoogte van € 130.000,-;
3. Een bedrag van € 65.000,- te dekken door subsidie;
4. De overige € 65.000,- eenmalig te onttrekken aan de algemene reserve, en de begroting dienovereenkomstig te wijzigen.

de griffier,

mr. S.G. Meijer

de voorzitter,

mr. P.J. van Hartskamp-de Jong

Gemeente Montfoort | Kasteelplein 5 | 3417 JG Montfoort
Postbus 41 | 3417 ZG Montfoort | T 0348-476400 | info@montfoort.nl

www.montfoort.nl